

STANISŁAW T. ZARZYCKI SAC
Lublin

SPRAWOZDANIE Z SYMPOZJUM NT. „DUCHOWOŚĆ AKCJI KATOLICKIEJ”

25 V 1996 r. w auli im. Kard. S. Wyszyńskiego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego odbyło się Sympozjum nt. „Duchowość Akcji Katolickiej”, zorganizowane przez Sekcję Duchowości Teologów Polskich przy współpracy z Instytutem Akcji Katolickiej Archidiecezji Lubelskiej.

1. We wprowadzeniu do Sympozjum ks. prof. W. S ł o m k a, Przewodniczący Sekcji Duchowości Teologów Polskich, w imieniu organizatorów przywitał bpa dra Józefa Michalika, Metropolitę Przemyskiego, bpa Edwarda Frankowskiego, Biskupa Pomocniczego Sandomierskiego, prof. Stanisława Kiczuka, Prorektora KUL, dra Eugenio Zucchettiego, Przewodniczącego Ambrozjańskiej Akcji Katolickiej, przedstawiciele środków masowego przekazu oraz przybyłych z całej Polski przedstawiciele odradzającej się Akcji Katolickiej.

Wypowiedzi papieży, zwłaszcza Piusa XII i Jana Pawła II, dają wyraz nieocenionemu znaczeniu Akcji Katolickiej w życiu Kościoła. Według Piusa XII możliwą jest rzeczą „instaurare omnia in Christo” przy upodmiotowieniu wiernych świeckich przez ich zaangażowanie się w ramach Akcji Katolickiej, będącej „przedłużonym ramieniem hierarchii”. Jan Paweł II w spotkaniu z biskupami polskimi dnia 12 I 1993 r. w związku z powyższym stwierdził: „Niezastąpionym środkiem formacji świeckich są organizacje, stowarzyszenia i ruchy katolickie. Wśród nich szczególne miejsce zajmuje Akcja

Katolicka, która kiedyś w Polsce była tak żywa i przyniosła wiele wspaniałych owoców. Trzeba więc, aby na nowo odżyła. Bez niej bowiem infrastruktura zrzeszeń katolickich w Polsce byłaby niepełna”

Idąc za wezwaniem Jana Pawła II biskupi polscy w liście z dnia 17 III 1995 r. wskazują na potrzebę odrodzenia się Akcji Katolickiej w Polsce. Episkopat powołał też dla wypracowania założeń i statutu Akcji Katolickiej w naszym kraju zespół roboczy, w skład którego weszli: abp Józef Michalik, bp Edward Frankowski oraz bp Piotr Jarecki. Opracowany statut Akcji Katolickiej został następnie zatwierdzony przez jedną z konferencji Episkopatu.

Biorąc pod uwagę potrzebę doktrynalno–duchowego wymiaru formacji świeckich, na wniosek ks. prof. W. Słomki, w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim powołano do istnienia Katedrę Duchowości Akcji Katolickiej.

2. Do stołu prezydialnego zostały zaproszone następujące osoby: dr Karol Klauza, Przewodniczący Katolickiego Stowarzyszenia Dziennikarzy; prof. dr hab. Grażyna Karolewicz; o. prof. dr hab. Dominik Wider OCD, profesor PAT; ks. dr Henryk Wejman, ojciec duchowny w Wyższym Seminarium Duchownym w Szczecinie i dr Stanisław Zarzycki SAC, adiunkt Katedry Teologii Duchowości Katolickiej KUL – jako sekretarz Sympozjum. O przewodniczenie przedpołudniowej sesji został poproszony red. Karol Klauza.

3. W słowie wstępnym, wypowiedzianym na otwarcie Sympozjum, prof. dr hab. Stanisław K i c z u k, Prorektor KUL, zauważył, że pomyślny rozwój kraju warunkują zawsze trzy czynniki: oświata, zdrowe zasady moralne oraz ekonomia. Do podjęcia i urzeczywistnienia drugiego warunku może przyczynić się w dużej mierze w naszym kraju Akcja Katolicka. Ona to, odwołując się do ewangelicznych zasad sprawiedliwości i solidarności, może tworzyć w naszej ojczyźnie właściwy klimat duchowy, dzięki czemu będzie łatwiej przewycięzać pojawiające się kryzysy społeczne.

4. Pierwszy referat w sesji przedpołudniowej nt. *Doktrynalno-pastoralne założenia Akcji Katolickiej w Polsce* – wygłosił J. E. abp dr Józef Michalik. Powołując się na wypowiedzi Soboru Watykańskiego II, Prelegent zauważył, iż Magisterium Kościoła przyznało Akcji Katolickiej szczególną rangę wśród różnych zrzeszeń i stowarzyszeń działających w Kościele. W Dekrecie o apostołstwie świeckich *Apostolicam actuositatem* Akcja Katolicka została określona jako „współpraca świeckich w ramach apostołstwa hierarchicznego” (nr 20). Natomiast Dekret o działalności misyjnej Kościoła zalicza ją do urzędów powoływanych przez Boga, koniecznych do rozwoju wspólnoty chrześcijańskiej (nr 15). Akcja Katolicka – według doktrynalno-pastoralnych założeń Kościoła – jest organizacją ludzi świeckich posiadających na mocy chrztu apostołską podmiotowość i pozostających we współpracy z hierarchią. Tak, jak każde stowarzyszenie czy zrzeszenie, winna ona spełniać w Kościele lokalnym podstawowe kryteria katolickości: a) stawianie na pierwszym miejscu powołania każdego chrześcijanina do świętości; b) odpowiedzialność w wyznawaniu wiary katolickiej; c) świadectwo trwałej i autentycznej komunii; d) zgodność z apostołskim celem Kościoła i udział w jego realizacji; e) zaangażowana obecność w ludzkiej społeczności (ChL 30). Biorąc pod

uwagę to, co mówi Wielka Karta Laikatu – *Christifideles laici* na temat natury parafii, „poniekąd samego Kościoła” (nr 26), Akcja Katolicka, zarówno w momencie powołania jej do życia w jakiejś parafii, jak też następnie w trakcie jej funkcjonowania, nie może być postrzegana inaczej, jak tylko jako element wspomagający życie parafialne. Jej obecność w parafii, diecezji stanowi zarazem szansę wyznaczenia szerokiej płaszczyzny eklezjalności, dzięki czemu może ona zapobiegać tendencjom, postawom widzenia Kościoła jedynie przez pryzmat jakiegoś ruchu czy pojedynczej wspólnoty. Szeroka płaszczyzna eklezjalności, jak i – wbrew niekiedy głoszonym poglądom – masowość sprzyjają rozwojowi Akcji Katolickiej, która ma być Kościołem żywym.

Do najważniejszych zadań stojących w Polsce przed powstającą Akcją Katolicką abp Michalik zaliczył: a) rozpoznanie prawdy o polskiej rzeczywistości i przyjęcie tej prawdy dzięki pomocy Ducha Świętego; b) pogłębienie rozumienia etyki pracy; c) rozbudzanie w sercach Polaków miłości do ojczyzny; d) zachowanie miłości do Kościoła.

5. *Duchowość Ambrojańskiej Akcji Katolickiej* była przedmiotem drugiego odczytu, który został wygłoszony przez dra Eugenio Zucchettiego z Mediolanu. Przewodniczący Akcji w diecezji mediolańskiej podziękował na wstępie za zaproszenie go do Lublina przez ks. Ryszarda Podporę, asystenta przy Instytucie Akcji Katolickiej w archidiecezji lubelskiej, a następnie przedstawił swój referat. Tekst referatu, przetłumaczony przez ks. dra Stanisława Zarzyckiego SAC, został udostępniony uczestnikom Sympozjum staraniem ks. dra Marka Chmielewskiego.

Akcja Katolicka w Mediolanie, w odróżnieniu od jej dziejów w Polsce, gdzie jej historia kończy się na 1939 roku, posiada swą nieprzerwaną, żywą tradycję, dzięki czemu jej doświadczenia mogą okazać się przydatne w naszej rzeczywistości. Wydaje się to tym bardziej uzasadnione, gdyż, jak obserwujemy, wszelkie przemiany społeczno-gospodarcze i kulturowe dokonujące się na zachodzie Europy nie pozostają bez wpływu na polską rzeczywistość. W pierwszej części swego wystąpienia dr Zucchetti nakreślił obraz „nowoczesnego społeczeństwa zachodniego”, w którym ugruntowuje się religia „bez prawdy” (tj. religia subiektywnie interpretowana) i „bez wiary” (czyli postawa odarta z wymiaru transcendentnego a ukierunkowana na rozbudowę horyzontalnego wymiaru religii wyrażającego się w zaangażowaniu na rzecz sprawiedliwości i pokoju) i wskazał na potrzebę włączenia się Akcji Katolickiej we Włoszech w podejmowane w Kościele krajów tzw. Pierwszego Świata wezwanie do nowej ewangelizacji. Uznanie przez Akcję Katolicką ewangelizacji za zadanie priorytetowe może przyczynić się do „odtworzenia chrześcijańskiej tkanki społeczności ludzkiej” (ChL 34). Ukazując następnie prawdziwe oblicze tzw. społeczeństwa postmodernistycznego, które pod względem socjokulturowym cechuje się przerostem indywidualizmu, zatraceniem autentycznej wartości doświadczenia pracy, miłości, małżeństwa i rodziny, Prelegent wyakcentował konieczność angażowania się Akcji Katolickiej w: a) przetwarzanie sfery kultury w duchu chrześcijańskim celem tworzenia syntezy pomiędzy wiarą i życiem; b) ponowną animację różnych sektorów życia społecznego (rodziny, szkoły, środowiska pracy) w duchu odpowiedzialności i solidarności. Właściwą przestrzenią działania Akcji Katolickiej jest zawsze jakiś Kościół lokalny. Świeccy, angażując się aktywnie w ra-

mach tego zrzeczenia i będąc włączeni w problemy ludzi żyjących na terenie konkretnej diecezji, podejmują je jako wyzwanie i starają się je rozwiązywać mając na względzie wspólny cel – osiągnięcie coraz to pełniejszej dojrzałości chrześcijańskiej. „Specyfiką Akcji Katolickiej – zdaniem Zucchettiego – jest diecezjalność (*diocesinità*), czyli stałe i organiczne włączanie się i powierzanie się służbie Kościołowi lokalnemu” Na uwagę zasługuje ponadto duchowy profil chrześcijan świeckich przynależących do Akcji. Powinni oni być: a) chrześcijanami objawiającymi radość wynikającą z ich zakorzenienia w Chrystusie; b) chrześcijanami „zarażającymi” innych duchem Ewangelii; c) świeckimi współodpowiedzialnymi za zobowiązania wynikające z wiary także u innych osób żyjących w danej diecezji; d) tymi, którzy powodują ewangeliczną fermentację wewnątrz społeczeństwa. Akcja Katolicka jako „droga permanentnej formacji, szkoła duchowości laikatu i „kuźnia” kultury pastoralnej i politycznej”, jest już w jakiejś mierze posiadany doświadczeniem i zarazem nie w pełni zrealizowanym zadaniem wierzących świeckich w diecezji mediolańskiej.

6. Po wygłoszeniu dwóch referatów została otwarta dyskusja, w trakcie której zabrali głos: ks. K. J e ż y n a, adiunkt KUL, autor książki *Akcja Katolicka w II Rzeczypospolitej*, który podzielił się ze wszystkimi swą troską o kształt formacji w Akcji. Formacja ta winna polegać i na nauczaniu, i na „czynieniu uczniami Chrystusa” przez wzajemne dzielenie się doświadczeniem duchowym. L. Ł u k a, aptekarz z Lublina, zwrócił uwagę na trudność wcielenia w życie świadomości bycia Kościołem i wyrażał przekonanie o niezbędności odrodzenia się Akcji Katolickiej w naszym kraju w początkach demokracji i związanych z nią zagrożeń. Ks. M a r c i n k o w s k i z Kielc wskazywał na potrzebę znalezienia odpowiedniej płaszczyzny porozumienia pomiędzy Akcją Katolicką a istniejącymi już stowarzyszeniami i zrzeczeniami wiernych świeckich. Ks. prof. W. S ł o m k a podjął kwestię właściwego rozumienia pojęć: „współpraca” i „współodpowiedzialność świeckich”. Zdaniem Zucchettiego świeccy są powołani do współpracy z hierarchią i zarazem odpowiedzialni za działalność apostolską we właściwym dla nich obszarze aktywności według przypadających im ról i zadań w Kościele i w świecie. Odpowiedzialność ich należy rozumieć globalnie, a więc w odniesieniu do zadań stojących przed całym Kościołem. Ks. A. P ł ó c i e n n i k, profesor WSD z Radomia, zapytał Zucchettiego o wypracowane w Mediolanie metody formacji duchowej i intelektualnej. Pan Zucchetti zasygnalizował, iż *itinerarium* formacji w ramach Ambrojańskiej Akcji Katolickiej polega na: a) medytacji nad Słowem Bożym ukierunkowanej na głębsze spotkanie z Chrystusem w sakramentach św., zwłaszcza w Eucharystii; b) formacja ta wykracza poza ogólnochrześcijańską formację i posiada swą specyfikę uwzględniającą dzieci, młodzież i dorosłych; c) działające instytuty Akcji mają na względzie przygotowanie świeckich do specyficznych zadań spełnianych w życiu społecznym.

7. Po dyskusji uczestnicy Sympozjum wzięli udział w Eucharystii, koncelebrowanej w kościele akademickim KUL, której przewodniczył J. E. bp Ryszard Karpiński, Biskup Pomocniczy Lubelski. Homilię podczas Mszy św. wygłosił bp Edward Frankowski, który odwołując się do słów Chrystusa: „Jeśli ktoś jest spragniony, a wierzy we Mnie

– niech przyjdzie do Mnie i pije! Jak rzekło Pismo: Strumienie wody żywej popłyną z jego wnętrza” (J 7, 37 b – 38), wyjaśniał, iż duchowość chrześcijańska jest postawą otwartości na Ducha Świętego, którego głos rozbrzmiewa w naszym sercu, sumieniu i domaga się od nas pełnej uległości oraz jak najpełniejszej odpowiedzi słowem i życiem. Akcja Katolicka zmierza do udzielenia owej odpowiedzi Bogu jako wspólnota osób zjednoczonych wiarą, nadzieją i miłością – świadomych wszystkich zadań i trudności w polskiej rzeczywistości dzisiaj.

8. Podczas sesji popołudniowej uczestnicy Sympozjum wysłuchali odczytu ks. prof. W. S ł o m k i nt. *Eklezjalne przesłanki duchowości Akcji Katolickiej*. Powołując się na określenie duchowości zawarte w *Instrumentum laboris* VIII Zwyczajnego Synodu Biskupów z 1990 r., Prelegent przypomniał słuchaczom, iż „słowo duchowość oznacza pewien «styl życia» albo «życie wedle Ducha» (por. Rz 8, 9), «postępowanie według Ducha» (por. Rz 8, 4) [...] zespół postaw serc pobudzanych przez Ducha, a mianowicie przekonań, motywacji, decyzji” (nr 21) i stwierdził, iż o tak rozumianej duchowości można mówić w odniesieniu do Akcji Katolickiej. Postawa człowieka bądź też zespół jego postaw może mieć trojaki odniesienie do przedmiotu: poznawcze, emocjonalno–wartościujące i behawioralne (W. Prężyna). Uwzględniając owe trzy komponenty postawy ks. Słomka wyszczególnił następnie w konsekwencji trzy eklezjalne przesłanki duchowości Akcji Katolickiej: 1. eklezjalną świadomość u wiernych świeckich; 2. eklezjalny sposób postrzegania i wartościowania; 3. eklezjalne działanie.

Ad 1. W świetle nauki Soboru Watykańskiego II oraz ostatnich papieży tajemnica Kościoła ma swą genezę w tajemnicy Boga, który w Duchu Świętym objawia w Osobie Jezusa Chrystusa Swe królestwo w czasie i zapowiada jego pełnię w przyszłości. Cały lud Boży na mocy chrztu św. jest powołany do uczestnictwa w zbawczym posłannictwie Chrystusa, przy czym na inny sposób uczestniczy w nim hierarchia (z mocy święceń), a w inny sposób ludzie świeccy. Właściwe rozumienie Kościoła uwzględnia trzy jego aspekty: misterium, wspólnotę i misję, w ramach których trzy stany Kościoła: hierarchia, świeccy i stan życia zakonnego realizują swoje chrześcijańskie powołanie.

Ad 2. Bóg jako Stwórca i Zbawiciel, poznawalny przez wiarę, staje się przedmiotem naszej nadziei i miłości. W Osobie Jezusa Chrystusa przybliży się do nas tak, iż staje się naszym Ojcem i gotów jest zamieszkać w naszych sercach (por. J 14, 23). Dzięki judeochrześcijańskiemu Objawieniu człowiek wierzący pojmuje bardziej tajemnicę siebie samego i rozpoznaje, iż jest stworzony dla Boga (św. Augustyn). Odkrywa swoje podobieństwo do Boga, swoją wielką godność, jak również fakt, iż pełna jego samorealizacja jest możliwa poprzez bezinteresowny dar z siebie samego dla Boga i innych (por. KDK 24). Realizacja chrześcijańskiego powołania świeckich niesie ze sobą powinność uświęcania świata przy zachowaniu względnej autonomii rzeczywistości ziemskich.

Ad 3. Eklezjalne działanie prowadzi ostatecznie ku temu, by nadeszło królestwo Boże. Staje się to coraz bardziej możliwe wraz z przepajaniem duchem Ewangelii różnych dziedzin życia społecznego: rodziny, sfery kultury, gospodarki, polityki. Akcja

Katolicka, rozwijając się na szeroko pojętej płaszczyźnie eklezjalnej i ogarniając swym zasięgiem całe życie społeczne, ma w tym względzie do spełnienia szczególną rolę.

Wymienione wymiary duchowości stają się możliwe do urzeczywistnienia tylko pod warunkiem prowadzenia permanentnej formacji ludzi świeckich. Obejmując wszystkich w Kościele powinna ona uwzględniać różnorodność zadań podejmowanych przez chrześcijan w różnych dziedzinach życia społecznego. Do owocnego jej prowadzenia w ramach Akcji Katolickiej niezbędna jest rzeczą wykorzystanie wszystkich środków takich, jak np. powoływanie instytutów, w których świeccy mogliby doskonalić swoją formację intelektualną, ta zaś formacja winna być podstawą dla pogłębiania przez nich formacji duchowej i ludzkiej.

Akcja Katolicka uzyskuje swoją tożsamość poprzez poznawanie prawdy o Kościele, odkrywanie przez jej członków swej chrześcijańskiej godności i ich czynne włączenie się w apostołstwo Kościoła.

9. Po referacie, w czasie przewidzianym na dyskusję, głos zabrały następujące osoby: ks. M. C h m i e l e w s k i opowiedział się za takim apostołstwem świeckich zrzeszonych w Akcji Katolickiej, które odzwierciedlałoby zasadę: *agere sequitur esse*; – N. S o b o l e w s k i wyraził pragnienie, by Akcja Katolicka stała się dla Polaków drogą do duchowego wyzwolenia ze zniewoleń nabytych w czasie panowania u nas systemu komunistycznego; – S. W ę ż y k dostrzegł w Akcji Katolickiej siłę zdolną przeciwstawić się wpływowi sekt na chrześcijan w Polsce; – O. Prowincjał T. K o c z w a r a SJ wyraził przekonanie, że Akcja Katolicka może być zrzeszeniem zarówno masowym, jak i elitarnym, byleby wypełniała swe istotne powołanie: przepajała świat duchem ewangelicznym; – ks. K. J e ż y n a wskazał na potrzebę angażowania się wielu katolików świeckich o wysokim poziomie duchowości w podejmowanie apostołstwa społecznego.

10. Podsumowując popołudniową sesję ks. W. S ł o m k a nawiązał do przemówienia Jana Pawła II do pielgrzymów diecezji bielsko-żywieckiej i do nadziei, jaką Papież wiąże z odrodzeniem się Akcji Katolickiej w Polsce. Podziękował wszystkim świeckim oraz teologom duchowości za obecność na Sympozjum, kierując szczególne podziękowanie do ks. M. Chmielewskiego za jego wydatny wkład w przygotowanie tegoż spotkania. Bezpośrednio po Sympozjum odbyło się zebranie członków Sekcji Duchowości Teologów Polskich.